

Rektors profesors **Aleksandrs Veiss**

(1963. 28. IX–1985. 06. VIII)

Daudz piemērotāks rektora amatam izrādījās A. Mālmeistera pēctecis, iepriekšējais mācību prorektors ķīmiķis Aleksandrs Veiss. Akadēmiķis J. Stradiņš par viņu saka: «Aleksandrs Veiss (I–8. att.) bija Institūta Lielais Rektors – šajā formulējumā laikam ietverts pats būtiskākais, paliekošais, ko par Aleksandru Veisu var pasacīt. ...Veiss bija spilgta, bet komplicēta personība; domājošs vadītājs un jaunatnes audzinātājs. Lielas iestādes stratēģis un taktiķis sadzīvoja ar Grīziņkalna puikas mentalitāti, ar šokējošu bravurību un nekonvencionālu uzvedību.» [20 (42)].

A. Veiss dzimis 1918. gada 22. septembrī Maskavā, kur Pirmā pasaules kara laikā bija evakuēta Veisu ģimene. 1922. gadā ģimene atgriezās Rīgā. A. Veiss mācījās Rīgas 12. pamatskolā, pēc tam – Rīgas 1. pilsētas ģimnāzijā. No 1938. gada rudens vienu gadu A. Veiss strādāja «VEF» par strādnieku optiskajā laboratorijā. 1939. gadā viņš iestājās LU Ķīmijas fakultātes Ķīmijas tehnoloģijas nodaļā. Līdztekus studijām viņš strādāja dažādus darbus un aktīvi nodarbojās ar sportu. Otrā pasaules kara notikumi, varas maiņas Latvijā ietekmēja studijas, un tikai 1946. gada oktobrī viņš absolvēja universitāti, iegūdamas inženiera ķīmiķa kvalifikāciju. Pēc LVU absolvēšanas A. Veiss nepilnu gadu strādāja pie profesora A. Ieviņa LPSR ZA Ķīmijas institūtā par jaunāko zinātnisko līdzstrādnieku. Sākot no 1947. gada pavasara, turpmākos 11 gadus viņš strādāja LVU Ķīmijas fakultātē, sākumā – par asistentu, vēlāk – par vecāko pasniedzēju. 1956. gada jūnijā viņš sekmīgi aizstāvēja profesores L. Liepiņas vadībā izstrādāto ķīmijas zinātņu kandidāta disertāciju.

1958. gada oktobrī, Ķīmijas fakultātei esot jau RPI sastāvā, A. Veisu ievēlēja par Neorganiskās un analītiskās ķīmijas katedras docenta vietas izpildītāju, pēc gada – par docentu. 1959. gada rudenī viņš sāka pildīt Ķīmijas fakultātes dekāna pienākumus. Vienlaikus no 1961. gada decembra viņu iecēla arī paņ katedras vadītāja vietas izpildītāju, bet 1962. gada janvārī – par RPI mācību prorektoru. Profesoram A. Mālmeisteram atstājot rektora amatu, no 1963. gada 28. septembra Aleksandrs Veiss kļuva par RPI rektoru.

Strādājot Ķīmijas fakultātē jau kopš 1947. gada, noiedams ceļu no laboranta līdz dekānam un RPI mācību prorektoram, A. Veiss bija iepazinis un daļēji apguvis augstskolas administratīvā darba iemaņas. Viņš centās būt reālists un nekad atklāti nepauda nerealizējamas idejas, bet tās, kuras bija pa spēkam realizēt, nekavējoties piepildīja. Viņa ieņemamais stāvoklis sociālajā hierarhijā nekad netraucēja būt atklātam, nemākslotam un sirsnīgam attiecībās ar apkārtējiem cilvēkiem, kuros vispirms A. Veiss saskatīja līdzcilvēku un cienīja to neatkarīgi no ieņemamā amata un profesijas. Partijas un ministrijas diktētās prasības pildīdams, viņš tomēr prata tās savienot ar taisnīgumu un mērenību, iespēju robežās uzdrīkstējās daudziem palīdzēt. Rektora amatu viņš pildīja nepārtraukti 23 gadus līdz mūža beigām – 1985. gada 6. augustam, kad atkārtotās operācijas laikā sirds pārstāja darboties. Rektors apbedīts Rīgā, Matīsa kapos, līdzās vecākiem.

Bez profesora A. Veisa nav domājama atjaunotā RPI attīstība un izaugsme. Kā uzskata akadēmiķis J. Stradiņš: «Viņa personība uzlikusi šīs augstskolas veidolam savu zīmogu, dodot tai reizē stabilitāti un izaugsmi» [20 (43)]. Viņa kā rektora veikumu ir neiespējami nošķirt no visas augstskolas tā laika izaugsmes.

Sākumā atjaunotajā RPI darbojās piecas fakultātes, kuru 33 katedrās mācījās 3203 studenti

(no tiem dienas nodaļā – 1301) un strādāja 185 štata pasniedzēji, taču piecus gadus vēlāk, 1963. gadā, kad A. Veiss kļuva par rektoru, RPI jau bija vidēja lieluma augstskola: kopējais studentu skaits bija 7896 (no tiem 3129 mācījās dienas nodaļā) un štata mācībspēku skaits – 470. Turpmāk īsā laikā no 1963. gada līdz 1968. gadam vēl pieauga: studentu skaits par apmēram sešiem tūkstošiem, t. i., vidēji par tūkstoti gadā, mācībspēku skaits – vidēji gadā par 70; no jauna tika atvērtas 10 katedras. No 1964. gada līdz 1966. gadam izveidoja četras jaunas fakultātes, bet vēl pēc diviem gadiem – izveidoja Studentu projektu un konstruēšanas biroju. Pēdējās struktūrvienības nodibināšana ievērojami sekmēja plašas un daudzveidīgās tāmju un projektu dokumentācijas sagatavošanu augstskolas iekšējo remontdarbu un dažādu objektu celtniecības veikšanai. Sākās augstskolas ēku celtniecība Ķīpsalā, apguva institūta lielāko mācību korpusu bijušā Ļeņina ielā 1a (1969), sāka Daugavpils Vispārtehniskās fakultātes ēkas celtniecību (to pabeidza 1967), iekārtoja studentu kopmītņi ēkā Vaļņu ielā 30. Celtniecības darbi augstskolā kļuva par rektora lielo rūpi, jo tie noritēja ļoti lēni un saspringti, galvenokārt nepietiekamā finansējuma un būvmateriālu trūkuma dēļ.

Vēlāk, 1970. gadā, kad A. Veiss septiņus gadus jau bija vadījis RPI, tajā darbojās astoņas dienas nodaļas fakultātes, 59 katedras, deviņas problēmu zinātniskās pētniecības laboratorijas, darbojās seši mācību konsultācijas punkti; strādāja 25 profesori, 258 docenti un vēl citi mācībspēki – kopskaitā 555; mācījās 14 026 studentu, tajā skaitā dienas nodaļā – 6273. Šajā laikā RPI bija ļoti kvantitatīvi audzis. Turpmākajā darbības laikā rektoram lielāku uzmanību nācās veltīt augstskolas darba kvalitatīvajiem rādītājiem.

Ja pirmo divu rektoru darbības laikā noritēja RPI atjaunošana un augstskolas prestiža nostiprināšana, tad rektora A. Veisa darbība sakrita ar laiku, kad valsts politika bija vērsta uz Latvijas PSR rūpniecības hiperbolizētu attīstību, kas savukārt strauji palielināja pieprasījumu pēc inženiertehniskajiem speciālistiem, kurus republikā gatavoja tikai šajā augstskolā.

Arī A. Veisam daudz pūļu nācās veltīt inženiera profesijas prestiža paaugstināšanai, kas tolaik citu profesiju vidū vēl bija stipri zema – gan sakarā ar nepamatoti zemo inženiera darba atalgojumu, gan jauno speciālistu sociālo vajadzību nepietiekamo nodrošinājumu darba vietās tūlīt pēc augstskolas absolvēšanas. Rektoram kopā ar augstskolas pārējiem vadošajiem darbiniekiem bija intensīvi jādabojas, lai palielinātu rūpnīcu un ministriju ieinteresētību piedalīties jauno inženieru sagatavošanā, studentu prakses vietu nodrošināšanā, arī – lai palielinātu šo iestāžu un uzņēmumu līdzdalību augstskolas apgādē ar modernāko aparatūru un darba galdiem.

Rektora A. Veisa laikā – 1971. gadā – būtiski mainījās vakara un neklātienes mācību organizācija, likvidējot fakultāšu vakara nodaļas un to vietā nodibinot Rīgas Vispārtehnisko vakara fakultāti, kurā mācījās visu specialitāšu pirmo triju kursu vakara nodaļas studenti, tādējādi optimizējot mācību procesu.

Diskutējama un neviennozīmīga bija rektora atbalstītā studentu kuratoru sistēma, kura bija jāizveido katrā augstskolā, kā to prasīja augstāk esošie administratīvie dienesti. Rektors uzskatīja, ka septiņpadsmit astoņpadsmit gadu vecam, tikko studēt sākušam jaunietim, padomdevējs būtu nepieciešams, bet, pēc viņa uzskata, šis kuratora darbs nedrīkstēja pārvērsties par studentu appuišošanu, veicot viņu vietā tiem paredzētos darbus. Diemžēl daudzos gadījumos rektora labie norādījumi netika ievēroti, un tas savukārt aizkavēja studenta patstāvības un atbildības iemaņu veidošanos. Viņš uzskatīja, ka nevēlēšanās strādāt ar cilvēkiem, vadīt kolektīvu un

uzņemt atbildību rodas tāpēc, ka studentu dzīves organizācijas jautājumus nerisina pats students, viņa vietā to dara citi – grupas kuratori, atbildīgie par koptmītnēm, mācību komisijas, komjaunatnes komiteja, arodbirojs, Studentu un Sporta klubi u. c.

Studentu izglītošanā A. Veiss lielu uzmanību pievērsa fiziskajai kultūrai un sportam. Maz bija tādu augstskolas sporta masu pasākumu un mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu koncertu, kuros rektors nebūtu bijis klāt. Pats būdams sportiska rakstura cilvēks, kurš jaunībā – pirms un pēc Otrā pasaules kara – Latvijas mērogā bija guvis ievērojamus panākumus vieglatlētikas – skriešanas (bijis Latvijas čempions) – un slēpošanas disciplīnās, prata novērtēt sporta nozīmi jauna cilvēka dzīvē. Vēl būdams students, viņš strādāja par jaunizveidotās sporta biedrības «Daugava» pirmo slēpošanas treneri un izlases komandas vadītāju. Vēlāk A. Veiss pievērsās burāšanas sportam gan vasarā, gan ziemā un līdz pat mūža beigām bija aktīvs mednieks.

Rektors mēdza teikt: «Mēs nekritīsim izmisumā, ja mūsu studenti nekļūs par čempioniem un nelabos Latvijas rekordus. Bet, ja katrs no viņiem nebūs sapratis, ka sports un fiziskā kultūra ir neatņemama mūsu dzīves sastāvdaļa, būsīm, kā saka, ražojuši brāķi. Sports ir vislabākais dzīves prieka eliksīrs.» [21]. Visiem bija saprotams, kāpēc RPI Sporta kluba un Fiziskās audzināšanas un sporta katedras darbu sistemātiski uzraudzīja rektors. Viņš rūpējās par studentu sporta mācību un atpūtas bāžu izveidošanu, Gaiziņkalna tuvumā par tādu tapa latviešu literatūras klasiķa Rūdolda Blaumaņa dzimtās mājas «Braki» (no 1965), Jūrmalā – Klapkalnciema «Ronīši» (no 1971). Rektors cerēja redzēt Ķīpsalā augstskolas sporta centru, kurā atrastos gan sporta manēža, gan peldbaseins un darīja visu iespējamo, lai tur sāktos šo sporta bāžu celtniecība. Viņš mēdza teikt: «Mans zilais sapnis ir studentu kultūras nams un peldbaseins.» [21]. Diemžēl realizēt A. Veisa ideju – uzbūvēt vērienīgu sporta būvi, olimpiskajām prasībām atbilstošu peldbaseinu – bija gaužām grūti. Peldbaseina celtniecību sāka 1979. gadā, pēc četriem gadiem no Maskavas pienāca rīkojums, ka visu sporta būvju celtniecība valstī jāpārtrauc, jo olimpiādes vajadzībām jau esot pietiekami būvēts. Tomēr RPI lēnām, plaši neafišējot celtni turpināja būvēt, līdz 1987. gadā M. Gorbačova izteiktā asprātību par baseina nevajadzīgumu, ja netālu ir jūra, pārpratušie Rīgas pilsētas izpildkomitejas un LKP CK ierēdņi pavēlēja celtni iekonservēt. Tomēr arī šoreiz aizliegums tika ignorēts, celtni lēnām turpināja būvēt. Tikai 1989. gada 1. jūlijā rektora Veisa sapnis realizējās. Peldbaseins, ko sākotnēji nosauca «ALEX» par godu bijušajam rektoram, sāka darboties.

Sportisti vienmēr no rektora saņēma nepieciešamo atbalstu, kaut arī bieži vien, atrodoties sporta nometnēs un sacensībās, viņu studijas ieilga, tomēr institūtu absolvēja un vēlāk bija labi savas nozares speciālisti. Tas nenoliedzami bija arī A. Veisa nopelns, ka RPI dēvēja par tehnisko augstskolu ar sporta novirzienu. Ar savu konsekvento attieksmi pret sportisko (veselīgo) dzīves veidu, A. Veiss pozitīvi izcēlās citu republikas augstskolu rektoru vidū.

Ne mazāk tuva rektoram bija studentu mākslinieciskā pašdarbība, kurā viņš redzēja neaizstājamu jaunā cilvēka personības veidošanas faktoru. «Man ārkārtīgi vajag, lai meitenes dzied. Lai viņas dzied! Ir taču starpība starp tām meitenēm, kuras dzied «Deltā», un tām, kurām nekas neinteresē», teica A. Veiss [21].

Pedagoga darba sākumā A. Veiss ar lielu ieinteresētību veica zinātnisko darbu. Savas skolo-tājas profesores Lidijas Liepiņas vadībā pievērsās alumīnija hidroksīda kristālisko modifikāciju pētījumiem, kas ietverti viņa zinātņu kandidāta disertācijas darbā. Tālākā A. Veisa zinātniskā

darbība saistījās ar modernās instrumentālas analīzes metožu ieviešanu analītiskajā ķīmijā. Laika gaitā iezīmējās A. Veisa zinātniskā darba turpmākais virziens – ciklisko β (beta) dietonu pētījumi, izmantojot fizikālķīmisko analīžu metodes. Galvenais šķērslis instrumentālo analīžu ieviešanai analītiskajā ķīmijā, bija modernās aparatūras trūkums. A. Veiss to centās novērst, izmantojot paškonstruētas iekārtas, kas radās sadarbībā ar elektronikas speciālistiem. Tomēr ātri vien, kļūdams par RPI Ķīmijas fakultātes dekānu (1959), mācību prorektoru (1962) un vēlāk – par rektoru (1963), viņš attālinājās no iepriekš sekmīgi sāktās zinātniskās darbības, atsacījās no saviem zinātniskajiem līdzstrādniekiem un aspirantiem, tomēr saikni ar katedru saglabāja.

Pārstājis risināt savas personiskās intereses zinātnes jomā, viņš pastiprināti sekoja augstskolas zinātniskās pētniecības darba organizatoriskajām problēmām, dažus jautājumus kontrolēdams personiski. Tāds, piemēram, bija jautājums par augstskolas eksperimentālās bāzes izveidošanu, lai sekmētu teorētisko izstrādņu pārtapšanu pirmajos jaunās tehnikas eksperimentālajos paraugos un tādējādi paātrinātu to ieviešanu masveida ražošanā. Tikai 1977. gadā, augstskolai iegūstot telpas Pārdaugavā, Amālijas ielā 13, Viktoram Mendem stājoties šīs laboratorijas vadītāja amatā, varēja realizēties rektora iecere par eksperimentālās ražotnes izveidošanu.

1968. gadā – A. Veisa 50 gadu jubilejas gadā – viņa darbība tika atzinīgi novērtēta, piešķirot viņam LPSR Nopelniem bagātā zinātnes un tehnikas darbinieka Goda nosaukumu. Gadu iepriekš viņš jau bija ievēlēts par profesoru Neorganiskās un analītiskās ķīmijas katedrā. 1971. gadā valdība viņu apbalvoja ar Ļeņina ordeni un 1978. gadā ar Darba Sarkanā Karoga ordeni. Starplaikā starp valdības apbalvojumiem – 1975. gadā – viņu ievēlēja par Latvijas PSR ZA korespondētājlocekli.

Valdība atjaunotā RPI kolektīvu pēc tā 12 darba gadiem apbalvoja ar Darba Sarkanā Karoga ordeni un, nemazinot visa kolektīva darba ieguldījumu kopumā, nenoliedzami tas daļēji bija arī ilggadējā RPI rektora A. Veisa darba novērtējums. Protams, daudzus pārkārtojumus RPI darbā jau iepriekš noteica augstākstāvošu instanču lēmumi un norādījumi, un augstskolai tie bija jāpilda. Augstskolas straujā izaugsme jau bija iepriekš noteikta sakarā ar partijas un valdības realizēto politiku, kura bija vērsta uz LPSR strauju un intensīvu tautsaimniecības attīstību un kuras realizācija pastiprināti pieprasīja lielu skaitu dažādu nozaru augsti izglītotu speciālistu.

A. Veisam aizejot mūžībā, RPI jau bija kļuvis par vienu no lielākajām augstskolām PSRS. Darbojās 16 fakultātes, to 68 katedrās mācījās ap 13 tūkstošu studentu (no tiem dienas nodaļā – ap 8200, strādāja vairāk nekā 1000 štata mācībspēku un ap 900 zinātnisko darbinieku [22 (59)]).

Rektora A. Veisa darbības laikā noritēja straujas izmaiņas mācību procesā. Par noteicošo kļuva nevis iegūto zināšanu apjoms, bet gan izveidojusies prasme patstāvīgi iegūt vēlamo informāciju un izmantot to. Bija vērojama tendence pāriet no konkrētām, ātri novecojošām zināšanām, uz fundamentālajām, kuras ātri nemainās, bet veido teorētisko pamatu patstāvīgam pilnveidošanās procesam pēc studijām. Noritēja mācību darba intensifikācija, gan studentam atrodoties auditorijās, gan ārpus tās. Savu iespēju robežās rektors pretojās stingro un nemainīgo studiju plānu esamībai – tie līdz absurdam reglamentēja speciālistu sagatavošanu, neatstājot nekādu iespēju ko mainīt atbilstoši reģiona vajadzībām un darba specifikai. Toreizējais RPI mācību prorektors I. Iljins atceras: «Pēc A. Veisa ierosinājuma apdāvinātākos studentus sāka

apmācīt paātrināti, pēc individuālajiem studiju plāniem, kas paaugstināja studentu atbildību un patstāvību.» [22 (62)].

No 1973. gada kā obligātu dīcīplīnu visiem studentiem ievīesa mācību pētnīcības darbu. Rezultātā aizvien vairāk studentu piedalījās pētnīcībā, un arī šajā jomā RPI bija viena no vadošajām citu PSRS augstskolu vidū. A. Veiss atbalstīja inženiertehniskās izglītības humanītarizācīju. Pēc rektora tiešās īncīatīvas vai ar viņa atbalstu studentiem, jaunajiem mācīb-spēkiem un zinātnīskajiem līdzstrādniekiem lasīja lekcījas psiholoģijā un pedagoģijā, īetverot arī sociālpsīholoģīju un īnženīerpsīholoģīju, estētīku un ētīku, arī profesionālo ētīku un labas uzvedības noteīkumus. Saprāzdams, kāda loma īnženīera darbībai īr apkārtējās vīdes īzmantošanā, rektors uzstājīgi prasīja, lai visi studenti – nākamīe speciālistī – apgūtu apkārtējās vīdes aizsardzības jautājūmus, pilnveīdotu savu ekoloģīsko izglītību. [22 (63)].

Izmainoties reflektantu un studentu kvalitatīvajam sastāvam un palielinoties studīju procesa īntensītatēi, 70. gadu sākumā rektors pievērsa lielu uzmanību dažādu ceļu meklējūmīem, kā paaugstīnāt mācību procesa rezultatīvītātī. Šajā nolūkā viņš visnotaļ atbalstīja darbus, kas bija saistīti ar profesionālo orientācīju. Augstskolā īzveīdoja daudzlīmeņu – pīrmsaugstskolas, augstskolas un pēcaugstskolas – profesionālas orientācījas sistēmu un profesionālās orientācījas centru [22 (64)].

A. Veiss centās īet līdzi īaikam un savu īespēju robežās atbalstīja zinātnes jaunākās attīstības tendences. Piemēram, 1979. gadā pēc rektora īncīatīvas un ar viņa aktīvu atbalstu RPI kā vienā no pīrmaījām augstskolām PSRS darbu sāka psihofīzioloģījas speciālistī. Viņu mērķīs bija veīkt vispusīgu studentu īzpētī un ar dažādu metožu palīdzību rast īespējas optimīzēt mācības un, īzmainot studenta organīsmā funkcionālo stāvoklī, celt mācību efektīvītātī kopumā, vīenlaīkus cenšoties uzlabot studentu veselību.

Viņš aktīvī atbalstīja dažādu tehnīsko mācību līdzekļu īevīešanu. 60. gadu beigās augstskolā īzveīdoja Mācību tehnīsko līdzekļu daļu. Sākumā daļas uzdevumos īetilpa studīju procesa tehnīskā apgāde un specialīzēto auditorīju īzveīdošana, bet vēlāk par galveno uzdevumu kļuva tehnīsko apmācības līdzekļu racionālās īzmantošanas un metodīskā nodrošinājūma problēmas. Dīemžēl šīs nodaļas darbinīeku devūms nesnīedza vēlāmo rezultātu un neattaisnoja rektora cerības.

Rektora A. Veīsa darbības īaīks sakrīta ar strauju skaitļošanas tehnīkas īevīešanu studentu mācību procesā un augstskolas pārvaldē. Rektors konsekventī atbalstīja materiāltehnīskās bāzes attīstību šajā jomā, tas līecīnāja, ka viņš dziļī īzprata skaitļošanas tehnīkas attīstības tendences [22 (65)].

Profesors lielu uzmanību veltīja augstskolas saīmniecīskajam darbam tā vīsplāšākajā nozīmē. Viņš augstu vērtēja cilvēkus, kurī prata būt rūpīgi, zīnoši saīmniecīki; šāī zīņā, piemēram, par paraugu mīnot Ūīmījas fakultātes dekānu docentu Imantu Meīrovīcu, vai arī prorektoru administratīvī saīmniecīskajā darbā (1969–1975) Vīlnī Grīvīņu [23 (71)].

Rektors A. Veīss ļoti rūpīgi īzvēlējās kadrus, un tas bija stīprs pamats sekmīgai un īlgstošāī sadarbībai. īzveīdojās stabīls Rektorāta daļu darbinīeku sastāvs. Kā atzīmē profesors A. Strakovs: «Pats rektors Veīss daudzkārt uzsvēra, ka īsto cilvēku atrašana un nolīkšana īstajā vīetā īr pats būtīskākāīs viņa darbā.» [23 (71)]. Augstskolas darbinīekīem rektors bija pieejams un atsaucīgs, par to viņu atzīnīgi cīenīja gan studenti, gan administratīvīe darbinīekī, mācīb-spēkī

un tehniskais personāls. Viņš labi pazina un cienīja kolēģus, zināja viņu profesionālās iespējas, personiskās īpašības un centās zināt par viņu sadzīves apstākļiem, bija iejūtīgs, vienkāršs cilvēks, pie kura varēja vērsties pēc padoma vai palīdzības arī ārpus oficiālā pieņemšanas laika. (I-17.-23. att.)

Akadēmiķis Jānis Stradiņš atzīmē, ka: «Rektoram A. Veisam dažreiz ir pārmests, ka viņš pārāk daudz domājis par ķīmiķiem – pat uz citu institūta fakultāšu rēķina, ka uzcēlis ķīmijai divas ēkas, labprāt apgrozījies ķīmiķu sabiedrībā. Pēdējo nevar noliegt – man šķiet, Ķīmijas fakultātē, tās kolektīvā Veiss jutās īsti labi, savu Rīgas ķīmiķa patriotismu viņš nekad nav slēpis, taču neobjektivitāti pret citām nozarēm viņam diez vai varētu pārmest. Savukārt ķīmiķi tad jau varētu sacīt, ka Veisa dēļ Rīgas ķīmiķi zaudējuši savu tradicionālo ligzdu Kronvalda bulvārī 4, kas kopš 1900. gada, kopš Valdena laikiem, allaž pulcinājusi Rīgas ķīmiķus, kur veikti nozīmīgākie atklājumi ķīmijā (un – iedrošinos apgalvot – mūsu zinātnē vispār), kur mācījušies vai visi mūsu vidējās un vecākās paaudzes ķīmiķi, sākuši darbu daudzi Zinātņu akadēmijas institūti un kur pēdējos gados pa visu Rīgu izklidēti ķīmiķi varēja sanākt kopā kā ciemos pie vecmāmiņas, baudot mājīgumu, tikšanās un domu apmaiņas prieku, izvērsot zinātniskas diskusijas. 1976. gadā Veiss bija piekritis ēkas atdošanai Latvijas Valsts universitātes rīcībā (un to ierakstīja oficiālā lēmumā), domājot par Ķīmijas fakultātes koncentrēšanu Ķīpsalā līdz ar pārējām Rīgas Politehniskā institūta fakultātēm un cerot šādā veidā paātrināt celtniecības tempus Āzenes ielā.» [20 (55)].

Pēc Aleksandra Veisa nāves aktualizējās jautājums, kurš stāsies viņa vietā. Kaut arī tā laika padomju varas struktūrās, it īpaši partijas augstākajos līmeņos, pastāvēja (vismaz uz papīra) savlaicīgi plānota un sagatavota nozīmīgāko iestāžu vadošo kadru rezerve, ko katru gadu pārskatīja un apstiprināja partijas CK dažādas struktūras, nepieciešamības gadījumos sarakstu atjaunojot, šajā RPI tik nozīmīgajā laikā šī sistēma attiecībā uz rektora amatu nedarbojās. A. Veisa aizstājēju amatā meklēja dažādās iestādēs, kā reālākās tika minētas personas no Ministru Padomes un Latvijas Valsts universitātes. Tam nevarēja piekrist RPI kolektīvs, jo pēc tradīcijas rektora amatā vajadzēja nākt tikai šā kolektīva pārstāvim.

Jāatzīmē, ka jau 1975. gadā A. Veiss piedāvāja Mehānikas fakultātes docentam Egonam Lavendelim kļūt par zinātņu prorektoru. E. Lavendelis tajā laikā vadīja katedru un bija triju zinātnisko laboratoriju zinātniskais vadītājs, vadīja aspirantūru un doktorantūru. Pēc pārdomām viņš rektora priekšlikumu noraidīja, pamatojot to ar «plankumu biogrāfijā» – viņa sievas ģimene 1949. gadā bija represēta un izsūtīta uz Sibīriju. A. Veisam, konsultējoties partijas CK, tika ieteikts E. Lavendeļa kandidatūru turpmāk neapspriest, jo tas varot beigties ar aizliegumu viņa turpmākajiem ārzemju komandējumiem. Vēlāk, jau būdams slims, rektors A. Veiss atkārtoti ievadīja sarunas partijas CK ar viņam pazīstamajiem funkcionāriem, cenšoties viņus noskaņot par labu E. Lavendeļa kandidatūrai, šoreiz jau kā nākamajam pretendētājam uz rektora amatu. Iespējams, ka arī šīs sarunas vēlāk daļēji sekmēja «svaru kausa noslieci» par labu E. Lavendelim, kurš šajā laikā strādāja par zinātņu prorektoru [24 (16)].

Pēc ilgām, sarežģītām sarunām un kandidatūras saskaņošanas LKP CK nodaļās un Augstākās un vidējās speciālās izglītības ministrijā, rektora amatā tika apstiprināts profesors Egons Lavendelis. Kandidatūra iepriekš tika izskatīta un atbalstīta PSRS Augstākās izglītības un zinātnes ministrijā.